

CHOCERADSKÝ ZPRAVODAJ

MIMOŘÁDNÉ VYDÁNÍ - červen 2020

Kostel a škola v Choceradech.

770 LET OD PRVNÍ ZMÍNKY O OBCI

V tomto roce uplyne 770 let od první zmínky o Choceradech. Pojďte se s námi ponořit do hlubin věků i zavzpomínat na časy nedávno minulé, projít se naší vesnicí a představit si, jak se zde lidem žilo a co vše naši předchůdci vytvořili... Obrázky a fotografie, které najdete v této příloze, jsou povětšinou ze sbírek Bedřicha Salátka a Vladislava Mareše, z fotokroniky Chocerad a také ze zámeckého archivu z Komorního Hrádku. Věříme, že Vás vyprávění zaujmou.

Dějiny našich vsí jsou spjaty s dějinami panství, k nimž náležely. V jižním Československu bylo to panství komornohrádecké, na němž závisel vývoj mnohých obcí hornaté, přírodními krásami bohaté krajiny.

Z Prahy přes Hostivař, Ondřejov, k řece a dále k Divišovu a přes Psáře na Moravu vedla stará obchodní cesta. Jezdily po ní hrubé, zbožím zatěžené povozy, zásobující lid životními potřebami. Nebývalo tu vždy bezpečno, hlavně v hustých, místy téměř neproniknutelných lesích dnešního Posázaví. Hrady stavěné na málo dostupných místech měly vedle jiných ten úkol, aby byly strážci krajiny a silou své chasy dbaly o bezpečnost svých jezdců...

O původu jména Chocerad, ještě dnes v lidové mluvě ne-

správně zvaných Kocerad, jest několik výkladů. F.V.Vykoukal se domnívá, že jsou nazvány po svém zakladateli. tj. asi osobní jméno, vzniklé z prvotního Chotislav, Chotěslav; jeho kořen (chot, choc) žije posud ve slovese chtít, staročesky chotěti, chiti.

Kališský písmák a bývalý poslanec českého zemského sněmu J. Barták soudí, že jméno vzniklo od ochránců cesty, chotce-rady, chodcům raditi, je provázeti, opatrovati.

Místní rodák profesor J. Vycpálek byl přesvědčen, že má původ od zhotovitelů chotců (kotců, útulků) pro pocestné při staré cestě moravské...

Z knihy F. Pobudy Chocerady v minulosti a přítomnosti

Obsah čísla:

- 2 Mezníky v historii Chocerad (K. Růžicková)
- 6 Psal se rok 1900 (z paměti p. Macháčka)
- 8 Vzpomínky rodiny Brožovy
- 9 Z dějin Komorního Hrádku (K. Růžicková)
- 10 Vzpomínky na Chocerady (A. Mykisková)
- 12 Život na vsi před půlstoletím (I. Kořínek)
- 16 Galerie choceradských historiků (I. Kořínek)

MEZNÍKY V HISTORII CHOCERAD

Autor textu: Klára Růžicková

Zemanský statek a vznik vesnice

První zmínka o Choceradech je z roku 1250, ale doba jejich skutečného vzniku pro nás zůstane asi navždy zahalena tajemstvím... O těchto dávných časech máme k dispozici velmi málo historických pramenů a písemné zmínky se vztahují téměř výhradně k vlastnictví majetku. Víme, že velká část sídel vznikala už od druhé poloviny 12. století v rámci převratného středověkého osídlování krajiny, a můžeme s velkou pravděpodobností předpokládat, že díky příznivé poloze u brodu na zemské stezce vznikla malá osada možná už mnohem dříve než roku 1250.

Zápis z roku 1250 zmiňuje Bruna z Chocerad, zdejšího vladyku nebo zemana. V této době tedy existoval zemanský statek a zřejmě alespoň několik dalších stavení. Nemáme žádné doklady o tom, kde se zemanský statek nacházel, za nejpravděpodobnější se považuje, že byl v místě dnešního čp. 2 u kostela. Dvůr má podle starých map ve srovnání s ostatními statky dosti mimořádnou rozlohu.

Chocerady součástí hrádeckého panství

O něco později se objevuje první zmínka o Hrádku, z roku 1318. Někdy v druhé polovině 14. století získal hrad Čejchan z Chocerad, podle něž se potom jmenoval Čejchanov. Tím začalo spojení Chocerad s hrádeckým panstvím. V roce 1404, kdy celé hrádecké zboží zabavil král po dopadení a popravě tehdejšího majitele, loupeživého rytíře Mikuláše Zúla, byly už celé Chocerady součástí hrádeckého panství, a jejich život tak po následujících 450 let zcela závisel na vládnoucí hrádecké šlechtě.

Petr Růžicka - Možná podoba Chocerad v 15. stol.

Podoba vesnice ve 14. století

Když si budeme představovat Chocerady ve 14. století, kdy byla dovršena středověká kolonizace, bude tu stát jistě už kostel, i když ve zcela jiné podobě, než známe dnes. Byl mnohem menší, bez věže, vystavěný v gotickém slohu. A bude tu velká návěs s volně protékajícím potokem, na jeho pravém břehu bylo v pravidelných odstupech vyměřeno v řadě 6 - 7 usedlostí, na levém břehu stály kromě kostela asi 3 usedlosti, včetně původního zemanského statku. Půdorysné uspořádání vesnic se od 14. století v podstatě neměnilo, takže dnešní jádro vesnice stojí na těchto středověkých základech.

Kresba Chocerad s dřevěným mostem, 1827

Most přes řeku

V roce 1525 získal hrádecké panství Jaroslav ze Šelmberka. Za jeho vlády došlo k důležité „dopravní“ změně - byl postaven dřevěný most na zděných pilířích přes řeku Sázavu, který velmi usnadnil provoz po živé zemské stezce. Z této doby pochází také první soupis panství, takže víme, že vesnice měla 9 sedláků, včetně rychtáře, jednoho mlynáře, dvě krčmy a dva rybáře. Celkem obdělávali choceradští usedlíci asi 12 lánů (1 lán odpovídá výměře cca 18 ha). Vesnice měla tehdy už rybníček. Prvně je zmiňován také dvůr Obora a fara.

Vesnice bez kněze

Od roku 1554 hrádecké panství náleželo pánům z Valdštejna. Z výčtu jejich panství po třicetileté válce se dovídáme, že Choce-

radly měly tehdy 8 sedláků, 2 pusté grunty a 7 chalup. Po bitvě na Bílé hoře vesnice přišla na více jak 80 let o faráře a byla připojena k mnichovické farnosti jako dnes, což tehdy byla ale určitě pro obyvatele větší pohroma... Až v roce 1690 obnovil Jan Karel z Valdštejna kostel, nechal ho vystavět v barokním slohu, do podoby, v jaké ho známe i dnes (jen věž byla dostavěna později, až v roce 1762). A roku 1705 obnovil i faru.

Hrádecké panství v rukou cizí šlechty

Po české šlechtě se v 18. století panství dostalo do rukou německo-rakouského rodu Khevenhüller – Metsch. Jedním z jeho významných počínů pro Chocerady bylo v roce 1755 založení špitálu (chudobince) pro vysloužilé vojiny. Roku 1845 byl tento špitál přestavěn na školu a přestěhovala se sem jednak choceradská škola z domku čp. 35 na návsi a později také hrádecká škola ze zámku.

Mapa stabilního katastru z roku 1840

Obr. vpravo: Chocerady měly v tomto roce 85 čísel popisných a asi 546 obyvatel. Je vidět, že zástavba dosud jen málo vybočila z rámce původní velké návsi. Přibýlo k ní jen pár chalup v uličce za farou, směrem k mostu a v rokli u potoka a také zástavba uvnitř původní návsi. A je tu zástavba na Malé straně.

Samospráva obce

Velkou změnu přineslo zrušení roboty v roce 1848 a následná změna státní správy. Do roku 1850 obec spravoval vrchností dosazený rychtář, jeho úkolem bylo hlavně starat se o majetková práva vrchnosti a vykonávat její rozkazy. Podle nového zákona z roku

Eduard Herold, 1872, perokresba - Pohled na Komorní Hrádek a Chocerady s Malou stranou

1849 byla zrušena dosavadní panství a vrchnostenské zřízení, byla ustavena obecní samospráva, zřízeny kraje a okresy. Prvním volebním starostou v Choceradech byl Jan Kopřiva. Obec sice podléhala rakouským úřadům, ale zároveň dostala prostor pro uplatňování vlastních záměrů a domáhala se různých vymožeností pro své občany, ať to bylo osvobození od mýta, stavba silnic, zřízení pošty atd.

Zapadlou vísku změnila železnice

Ještě po velkou část 19. století byly Chocerady zapadlou vískou, spojenou „se světem“ pouze vozovými cestami. Stará hlavní cesta vedla od Ondřejova na Komorní Hrádek a odtud k Benešovu. Pevná silnice směrem k Benešovu byla postavena však teprve v roce 1842 a na dlouho zůstala silnicí jedinou. Roku 1862 se spojení ještě ztížilo tím, že se při jarní povodni zřítíl starý dřevěný most. Nový byl postaven až v roce 1887, jeho stavbu urychlilo neštěstí na přívozu, při kterém utonulo 18 lidí.

Chocerady od jihozápadu kolem roku 1900

Převratnou změnu znamenala stavba železnice, Dráha císaře Františka Josefa spojila nejen Vídeň s Prahou, ale přiblížila Praze i dosud „zapadlé“ Posázaví, roku 1871 projely po ní první vlaky přes Benešov a Čerčany.

Chocerady se stávají rekreačním letoviskem

Stavba dráhy a příliv letních hostů přinesly rychlý přerod malé, dosud stále ryze zemědělské vsíky v oblíbené rekreační letovisko. V roce 1901 byla zprovozněna trať z Čerčan do Kolína, s odbočkou do Kácova a rozvoj obce pak nabral rychlé tempo. Letní hosté z Prahy sem zajížděli už od roku 1870, ale díky dráze jich velmi přibýlo. S tím souvisel rozvoj pohostinství a služeb. Roku 1904 si Chocerady vymohly vlastní poštu a o rok později i telegraf a telefon. V roce 1904 byla postavena silnice ke stanici ve Vlkovci a v roce 1916 pobřežní cesta do Skalice. Letní hosté využívali zprvu

Mlýn po přestavbě, vlevo v pozadí nová ozdravovna

letních bytů v domácích usedlících, ale s nárůstem rekreatantů se začaly stavět nové domky a rekreační vily podél silnice k Ondřejovu a k nádraží ve Vlkovci. V roce 1911 byla postavena Ozdravovna elektrických podniků.

Přibývají pracovní příležitosti

Železnice podpořila i rozvoj průmyslové výroby v okolí a obyvatelé tím získali nové pracovní příležitosti. Už od 19. století fungovaly sklářské huti v Ostředku, Sázavě a Růženíně. V roce 1901 byl přestavěn starý panský mlýn v Choceradech na malou „vodní továrnu“ s moderním válcovým zařízením. Roku 1903 vznikla šroubárna ve Hvězdonicích a v roce 1921 parní pila ve Vlkovci. Ze sčítání lidu v roce 1921 je zřejmé, že už tehdy počet dělníků a řemeslníků převyšoval počet obyvatel zaměstnaných v zemědělství.

Předválečné spolky

Ještě před válkou vznikly tři důležité spolky, které měly velký vliv na život a rozvoj obce: v roce 1883 vznikl Sbor dobrovolných hasičů, v roce 1904 Občanská vzdělávací jednota Komenský a v roce 1912 Tělocvičná jednota Sokol. Pro činnost OVJK a Sokola věnoval majitel panství budovu hostince Na knížecí, ten byl v letech 1921 až 1922 přestavěn na sokolovnu.

Sokolovna před přestavbou

Rozmach za první republiky

Panství Komorní Hrádek se prvorepublikovými zákony změnilo na velkostatek a část pozemků byla zabrána pozemkovým úřadem a předána mimo jiné obci. Na původních pozemcích velkostatku u mlýna pak vznikla první nová vilková čtvrť. Rozmáhající se stavební ruch se týkal i cest, v roce 1925 byla postavena silnice k Vestci a v roce 1929 válcována silnice na Komorní Hrádek.

Důležitou změnou byla elektrifikace vesnice, která začala zavedením elektřiny z Vávrova mlýna nejprve v roce 1921 do sokolovny, a rozšířila se poté i do další zástavby. V roce 1934 se pak obec připojila na elektroved elektráren v Kolíně.

Počet letních hostů stále rostl, i díky tomu se v Choceradech zpočátku hospodářská krize 30. let neprojevovala tak silně jako jinde v republice. V roce 1927 tu pobývalo 96 rodin, v roce 1933 to bylo už 123 rodin na letních bytech. I proto se obec snažila co nejvíce pozvednout vzhled vesnice. V roce 1934 byla vydlážděna okresní silnice od obchodu Kadeřábkova až po statek Benešův kamennou mozaikou s makadamem a upraveno prostranství před sokolovnou a kostelem. Byla také upravena cesta k sanatoriu a postaven chodník od mostu přes potok až k řece.

K Hotelu Pension, který postavil v roce 1926 majitel vlkovecké pily Gustav Bylina, přibyl v roce 1932 nový hotel Ostende, vystavěný na místě bývalé knížecí vinopalny, a zřízeno i koupaliště. Kromě těchto dvou hotelů byly v obci i tři hostince a množství obchodů a živností, které poskytovaly stálým obyvatelům i návštěvníkům téměř vše potřebné.

Velký posun nastal i ve společenském životě. Kromě zmíněných spolků založených již před 1. světovou válkou, vznikaly další: v roce 1924 Okrašlovací spolek, v roce 1926 spolek fotbalistů, roku 1927 spolek Tamburašů a Sportovní klub a roku 1932 Obec baráčníků.

Poválečné změny a 50. léta

Po hubených válečných letech stejně jako jinde ožila naděje na znovuvzkříšení ..., ta ale brzy pohasla. Vše, co přežilo válku, všechna hospodářství a živnosti, které mohly přispět k rychlému obnovení předválečného rozvoje, byly zprvu znevýhodňovány a později i násilně potlačovány. 50. léta byla obecně obdobím rozvratu staré společnosti a u nás tomu nebylo jinak. Zabavovaly se majetky, obec převzala do správy oba hotely, Ostende i Pension, kostelní a farní nemovitosti, sokolovnu... Do vil rekreantů trvale žijících v Praze se umísťovaly rodiny, do Kosíkovy vily čp.193 mateřská školka, do čp. 5 zdravotní středisko...

Poválečné Chocerady

Konec staré vesnice – kolektivizace a socializace

V roce 1949 založilo několik choceradských rolníků JZD a začali hospodařit v objektu bývalého velkostatku. Naprostá většina z nich byli drobní vlastníci půdy, pod tlakem povinných dodávek a přesvědčování do družstva vstoupili posléze i někteří velcí hospodáři, ale jelikož viděli jen chaos a žádné výhody společné práce, v

letech 1953-55 družstvo opět houfně opouštěli. Tlak na ně ovšem zesiloval natolik, že většina se do družstva vrátila a během 60. let se družstvo postupně stabilizovalo.

Podobně konec 50. let byl zlomem i pro soukromé živnosti, úřady tlačily na živnostníky, aby vstoupili do tzv. socialistického sektoru, a v letech 1957 – 60 byly zbylé soukromé živnosti až na výjimky zrušeny. A tak bývalé koloniály, prodejny s potravinami, cukrárny apod. dál fungovaly už v rámci Jednoty - lidového spotřebního družstva Benešov, drobné dílny a služby byly převedeny do komunálního hospodářství obce a některé živnosti, jako např. pekárna u Proskovců, zanikly. Byly zrušeny některé staré spolky, OVJK sloučena s TJ Sokol, vznikla pionýrská organizace, výbor žen...

Sloučení osad

Poválečné budovatelské plány vzhledem k všeobecnému nedostatku byly skromné, opravovaly se cesty, veřejné osvětlení, upravovala veřejná prostranství. Od roku 1960 jsou součástí obce Chocerady také Vestec, Vlkovec a Samechov. Zároveň s tím došlo i ke sloučení čtyř samostatných JZD v jediné družstvo 9. května.

Socialistická výstavba vesnice

Ze 70. a 80. let máme v Choceradech nepřehlédnutelné betonové „pomníky“ socialistické výstavby. V roce 1971 byla dokončena stavba prodejny Pramen na navázce zatrubněného potoka. V letech 1972-76 byly postaveny bytovky, v roce 1973 dokončena nová provozovna komunálních služeb nad mlýnem. V letech 1974-79 se stavěla mateřská školka, v roce 1981 z jejího původně plánovaného hospodářského pavilónu vzniklo zdravotní středisko. Vedle prodejny Pramen přibyl v roce 1975 stánek se zeleninou.

Zatrubňování potoka na návsi

Po letech neúspěšných jednání došlo i na výstavbu nové školy, stavěla se v letech 1976 – 82. Kvůli ní byly zlikvidovány hospodářské farské budovy. V plánu byla dokonce i demolice samotné fary, kvůli plánům na výstavbu dalších bytůvek u školy, k tomu naštěstí už nedošlo. Demolici nicméně neunikly jiné překážející objekty: např. Hervertův statek pro stavbu obchodního domu.

V těchto letech pokročila také výstavba nových čtvrtí, a to pod léčebnou, na vinici a nad hřbitovem, u křížku a stavěly se také chaty na Tikaláku a Nad borovím. Od začátku 70. let postupně probíhala výstavba vodovodu. A nedaleko naší obce se pomalu dokončovala veledůležitá stavba – dálnice D1, právě v 70. letech se stavěl úsek Šternov – Mirošovice, souvislý tah mezi Brnem a Prahou byl dokončen v roce 1980.

Na snímku vlevo již stojí první bytovka JZD

Stavba nové základní školy

Po sametové revoluci

Uvolnění podnikání po listopadu 1989 přineslo krátké oživení obchodu a služeb. V místě zbořeného Hertvertova statku vyrostlo na začátku 90. let i dlouho plánované nákupní středisko, jen v nové době už se soukromým vlastníkem.

S novým zákonem se v 90. letech začal řešit problém s odpady, které se hromadily kolem zástavby na živelných i povolených skládkách. Sklárky, zavezené a schované, tu zůstanou jako "poklady" pro příští generace, poslední z nich v rokli u silnice na Ondřejov skončila provoz právě v 90. letech.

Postupně se začaly řešit také odpadní vody, kanalizace se budovala na několik etap. Další důležitou stavbou byl nový most, stavěl se v letech 1992 – 93. Za školou začala vyrůstat nová čtvrť rodinných domků.

Nové století a tisíciletí

A poslední dvě desetiletí? V duchu nové doby - vše převádět do soukromého vlastnictví - od konce 90. let obec prodala řadu nemovitostí (některé by se dnes hodily...), po ruské vile v roce 1999 byl prodán domek bývalé spořitelny čp. 91, pozemky v areálu bývalého JZD, mateřská školka, stará škola. Zůstala naštěstí aspoň škola a zdravotní středisko.

Změnil se vzhled návsi, zmizely staré kaštiny i makadam. Současné s obnovou zeleně v roce 2003 byl vybudován nový chodník k mostu, pokračovalo se v roce 2010 úpravou kolem rybníka a fary a v roce 2014 novou dlažbou před kostelem. Pokračovala výstavba kanalizace, která byla prozatím završena odkanalizováním celé západní části a stavbou nové čističky v letech 2011 – 13. V roce 2007 vzniklo nové dětské hřiště, v roce 2009 rodinné centrum.

S přibýváním aut a asfaltu na dříve povětšinou prašných ulicích postupně nějak vymizely obchůdky až na dvě zbylé nezbytné večerky, cukrárna a Květinu, neboť vše se dá pořídit levně a pohodlně v supermarketech... Pracovní život většiny obyvatel se definitivně přesunul mimo vesnici. Naštěstí zůstal jeden podstatný faktor stmelující vesnici, který přežívá už více než 100 let, a to spolky se svými činnostmi a společenskými a sportovními akcemi. A k tomu obec, která je i veškeré toto dění velmi podporuje. A to je naděje i pro další roky, že v naší vesnici budou lidé nejen bydlet, ale i sdílet společně...

Prameny:

Obecní kronika Chocerad, 1925 - 1967

Zápisy MNV - Státní oblastní archiv Benešov

Chocerady v minulosti a přítomnosti, 1930 - František Pobuda

PSAL SE ROK 1900

Ze zápisů pana Josefa Macháčka z Chocerad

Pro nás je nové století smutné. 19. ledna zemřela matka, bylo jí čtyřicet pět roků, na souchotiny, a zanechala pět dětí. Otec se měl teď co starat. Nejstarší 16 roků a nejmladší 7 let. Chocerady čítaly roku 1900 – 72 obyvatel v 95 domovních číslech. Živností zde bylo: dva hostince, tři obchody s jídlem a šatstvem, dva řezníci, holič, kovárna, truhlář, zámečník, hodinář, tři ševci, dva krejčí, dvě švadleny, zahradník. Práce byla: dělat v lese nebo chodit ke dvoru. Hlavní obživa byla domek a dvě kravky nebo kozy. Každý měl kousek pole. Ti, co nic neměli, celý rok chodili pracovat ke dvoru.

Malá strana: dřevěné domky měly kamenný spodek, dvě světnice, v jedné bydlel domácí a ve druhé světnici nájemník, a kolik dětí vyrostlo. Zařízení bytu byla postel, stůl, truhla a lavice a co lidu vyrostlo zdravých a slušných. Okénka byla malá, podlaha žádná a

venku dřevěná pavlač. Pro poštu se jezdilo s trakařem do Ondřejova. Byl zde mlýn, a když jste přivezli svoje obilí, tak ho semleli a druhý den jste si odvezli z vlastního obilí mouku domů.

Pak stavěli dráhu. Lidé říkali, že se kraj pozvedne a nastane nový život. A měli pravdu! Pracovali zde lidé z celého Rakouska. 70 Italů odšťavovalo skálu po dva roky. Lidé jim říkali trhani, ale pak se jim říkalo bratranci. ... Bydleli u nádraží v zemi ve vykopaných jamkách přikrytých prkny a thérovým papírem. Pak přišel den a jeli dvě okrášlené lokomotivy, jako zkušební jízda s inženýrama. Plno lidu čekalo na tu první jízdu. Zapískala a už byla tady. ...

Také se stalo při práci neštěstí. Odstřelovali skálu u jezu. Jedna rána nešla, inženýr se šel podívat, proč nejde a v tom rána vyšla

a zabila ho. Za čtrnáct dní měl mít svatbu se slečnou Šilerovou a místo svatby byl pohřeb. ...

Zastávka v Choceradech

Opět smutná událost: Byl parný letní den, náhle se zatáhla obloha a od západu se strhla bouře s průtrží mračen a krupobitím. Lidé byli po polích za prací. A tu se přivalil velký potok od Vestce a v malé chvíli vše voda brala, tarasy, kamení, lávky, stromy. Domky na Malé straně byly až nad okna pod vodou. Vše hrnulo se do řeky. U Ježků byli doma dva hoši. Voda vrazila dveřmi a zatopila domek dokola. Hoši skočili na stůl, jezdili po světnici na stole a nemohl jim nikdo pomoci pro příval vody. Naštěstí stůj je unesl a zachránil, než voda klesla. Tak v pláči přežili katastrofu. Na místě tichého potoka zůstala jen rokle. ...

Potok na Malé straně s lávkou

Měli jsme zde dřevěný most, široký na dva povozy, šindelem střecha celá obitá, a když jezdili formani na Prahu, zde přenocovali, po jedné straně stáli a po druhé se jezdilo. Přišla voda a ledy a most uplaval, a zas byl jenom převoz. Než ho voda strhla, byla u nás voda v domě až za kamny ve světnici. ...

U mostu byla vinopalna, bylo to zařízení jako hostinec a když stavili, chodili tam lidé jíst. Točila se kořalka a dělníci si koupili dvě housky, čtvrták žitný, a to bylo o něco méně, nežli půl litru piva.

V Roztokách byla malá dřevěná sklárna. Pracovaly tři veřtaty, topilo se jenom dřívím a vozili povozama hotové sklo až do Stránčic na dráhu. Pak to přišlo na buben a koupil to pan Pryl a on z toho udělal teprve továrnu. Když se mu narodil první syn, byly křtiny jeho ve sklárně. Pan farář a ministranti jeli vlakem. V pokoji byl syn pokřtěn a pan farář tam zůstal na hostinu, ministranti a kostelník šli domů pěšky. Já jsem tehdy ministroval.

Byl zde starý malý mlýn, kola, dřevěný lopaty, každou chvíli se to rozlámalo. Pak to koupil pan Vávra, celý to nechal rozbourat a postavil mlýn, který podnes stojí. Dal udělat turbínu, nové stroje a obchod se zvelebil. Jezdili sem sedláci až z Českého Brodu. Když byla sezená, bylo v cestě povozů až ke Klauzovům. Pět dělníků mlynářských pracovalo, ve dne i v noci se mlelo...

Vlevo od mostu stará vinopalna

V Poddubí byl mlýn a hlavně pekárny na chleba. Dva povozy neustále rozvážely chleba po celém okolí. Poddubský chleba byl znám široko daleko.

Byl zde ve dvoře pan Škvor, ale nemohl s tím nic svést. Po něm přišel Židlický, hospodář dobrý a rozumný. Ten dvůr zvelebil a uvedl do pořádku. Pěstoval obilí, měl prvotřídní. Měl čtyřicet krav na dojení mléka. Celé Chocerady chodily do dvora pro mléko, máslo a tvaroh. Mimo to, každý den vozili vozem mléko na Prahu. Říkal, že mléko mu zaplatí veškeré vydání na dělníky. Pěstoval cukrovku a na zimu jí dodal cukrovaru čtrnáct až šestnáct vagónů. Dostával zpět rýžky a měl krmení pro dobytek. Kvůli jedné dceři měl šest synů, ale dcery se nedočkal. Přišla mobilizace a on šel z Chocerad domů a na cestě ho ranila mrtvice. Po něm to vedla jeho žena. Měla správu, ale už s tím nic nesvedla. Pak nastoupil Šimek.

Bývaly kruté zimy, po řece se jezdilo jako po zemi. V listopadu zamrzlo a v březnu to povolilo. Na ledě před Bernardovými bylo kluziště. Chodily sem odpoledne bruslit slečny z pošty. Také páni úředníci z Hrádku a páni učitelé. Dědeček Hocků přinesl flašinet, tak se bavili, bruslili a bylo veselo a dědeček jim hrál.

Chaloupky na Malé straně

ZE VZPOMÍNEK JAROSLAVA BROŽE

V roce 1885 bydlila naše rodina v domku, který měla v nájmu sl. Smoláková, dámská krejčová (u Kolmanů). Bylo to proti hostinci u Vodičků (knížečci), hned vedle kovárny pana Batelky. Byt byl již o dvou místnostech. U Batelků jako malý capart byl jsem denně a s vedlejším sousedem chlapcem Zachem věrně jsem kamarádil. Nejmenší ten domek u potoka stál ještě v r. 1925. Proti bylo mýto – které v tu dobu ještě od povozů vybíráno. U Zachů mi zvláště chutnaly placky na plotně pečené, u Batelků vdolky s tvarohem. V statku u Pohůnků byl jsem jako doma, stávala tam studánka zděná – do té jsem nosil rybičky asi k velkému potěšení těch, kteří si vodu nabírali. Doma dostával jsem za to jen což.

Statek u Pohůnků, dnes Neradův

V hospodě u Vodičků a Jedličků měli mne rádi, zvláště nemluvný starý pán (dožil se snad více jak 90 let). Karel a Josef Jedličkovic, Růženka i druhá sestra provdaná později do Ráztok – rádi snášeli moji přítomnost. Pomáhal jsem tu už v svých 4 – 5 letech jako i jinde U Freundů, Bláhů, Kozů, Hofmanů, u Salátků i Znamenáčků, ve vinopalně, u Vittlerů na porážce, často i u Ježků – ševců v úmrličí ulici, na faru jsem chodil nerad. Zkrátka všady mne bylo plno. Vzpomenu-li dnes na to, myslí si: ti všichni asi měli z tebe radost. Zákazy matčiny nic nepomáhaly. U Jedličků pomáhal jsem jednou při bílení – namáčel jsem štětku v rybníce a hup z kuželníku pohlavě do vody. Vytáhl mne Josef, poslali pro šaty a na ramenou Karla jsem dojel domů, kde mne čekalo kázání a výprask.

Pamatuji na slavnost otevření mostu na benátskou noc na řece. Asi v roce 1889 nastalo velké zděšení a neobvyklý nebeský zjev. Jakási planeta měla se srazit s měsícem, psaly o tom noviny, i pan farář kázal, aby se lidé káli. V den, kdy srážka a konec světa měl nastat, byl jasný večer asi k 11 h noční. Lidé se modlili, i má matka, hvězda pomalu se blížila, pak zmizela za měsícem – zpět se objevila a plula bezstarostně dál a bylo – po senzaci a konci světa. Lidé si vydechli a pan farář kázal o zvláštní milosti boží hned druhý den.

Koupat jsme se chodili na louku za vinopalnou za poplatek asi 1 zl. Voda nebyla hluboká a dno písčité. Do mlýna k Hartmanům nebylo daleko. Tam byla zahrada vždy plná malin, rybízu, angreštu i višní, jeden rok smíchaje vše dohromady, těžce jsem to odstonal. Na ostrov vedla lávka nad koly, slupem a podle pily, která byla v činnosti (vodní pila). Zde bylo koupání velmi příjemné, v stínu vrb a akátů. Pan mlynář měl syna Říšu a dcery Josefku a Leontýnu. S těmi kamarádili moji bratři. Josefka se provdala za MUDr Bízka do Sázavy. Bože tam u nich bylo krásně, kolem vily 3 rybníky a les.

Stejně jako na Komorním Hrádku u správců Preislera, Vohlmutha či Pracného, kam jsme chodili návštěvou. Za mostem na stráni nad nynější zastávkou, kde bylo dříve stavení Linhartovic – sedávali jsme nejraději pod mohutnými modřínami. Nebo také doleji nad jezem, kde byla studánka, To byla nejkrásnější místa s pohledem na řeku, mlýn, celou obec s kostelíčkem a políčky.

Pila u mlýna

Později v roce 1895 bydleli jsme v stavení výměnku u Kopřivů u sl. Smolákové. Bylo to nad plotem nad Kolouchovými. Zde opět navázal jsem další známosti s „hochy“ Kopřivovými, s p. mámou i p. starostou. Zvláště však s dcerou Karličkou, která byla stejného věku jako já. Co tu bylo v zahradě blum a slív, které jsme spolu mlsali. K Šlechtovým do vily chodil jsem na růže i ovoce. Měl jsem přítele – rybáře Jarouše a jeho sestru Stázičku. Chodil jsem k Vycpálkovům, k Vomáčkovům i Vojslavským.

Neděle a svátky – pouť i posvícení bylo přísně svčeno. Účastníci jsme se vždy velké mše, po ní naši otcové chodili na „malou“, tj na víno k Freundovým, kam chodila i zámecká elita. Na varhany hrával i p. řídící Janovský, později profesor Vycpálek, také i můj otec. Měchy šlapal „hoch“ Klofanda. Někdy byly mše i s muzikou. Na „kūře“ byly dlouhé lavice plně obsazené. Často se stalo, že mezi mší někteří z nich vstali, lavice ztratila stabilitu a část osazenstva válela se na zemi.

Letní hosté u rybníka, vpravo hostinec u Jedličků

Večer scházeli se otcové v kasině u Jedličků, zřídka u Vodičků, s farářem, učiteli, fořty i pány ze zámku. V neděli odpoledne konány byly výlety: na Hrádek, do Lorety, na kuželky do Hvězdonic k Hurychovým, do Vranova, Ráztok, do Ostředka. Společnost byla hojná i slečny Šlechtovy se účastňovaly (zpívaly vždy v neděli na Velké v kostele) stejně jako ostatní výletníci.

Z DĚJIN KOMORNÍHO HRÁDKU

Autor textu: Klára Růžicková

Zatímco dnes je Komorní Hrádek jednou z částí obce Chocerady, po většinu času tomu bylo přesně naopak. Chocerady náležely po celá staletí jako poddanská ves k panství Komorního Hrádku. Předchůdcem nynějšího zámku byl Hrádek, později nazývaný Čejchanov, postavený někdy kolem roku 1300 ke střežení zemské stezky. První zmínka o něm je z roku 1318. Hrad stál na ostrožně strmě spadající k Sázavě a potoku, byl to malý hrad donjonového typu s obytnou věží. Do dnešních dnů se dochovalo z hradu jen nepatrné torzo.

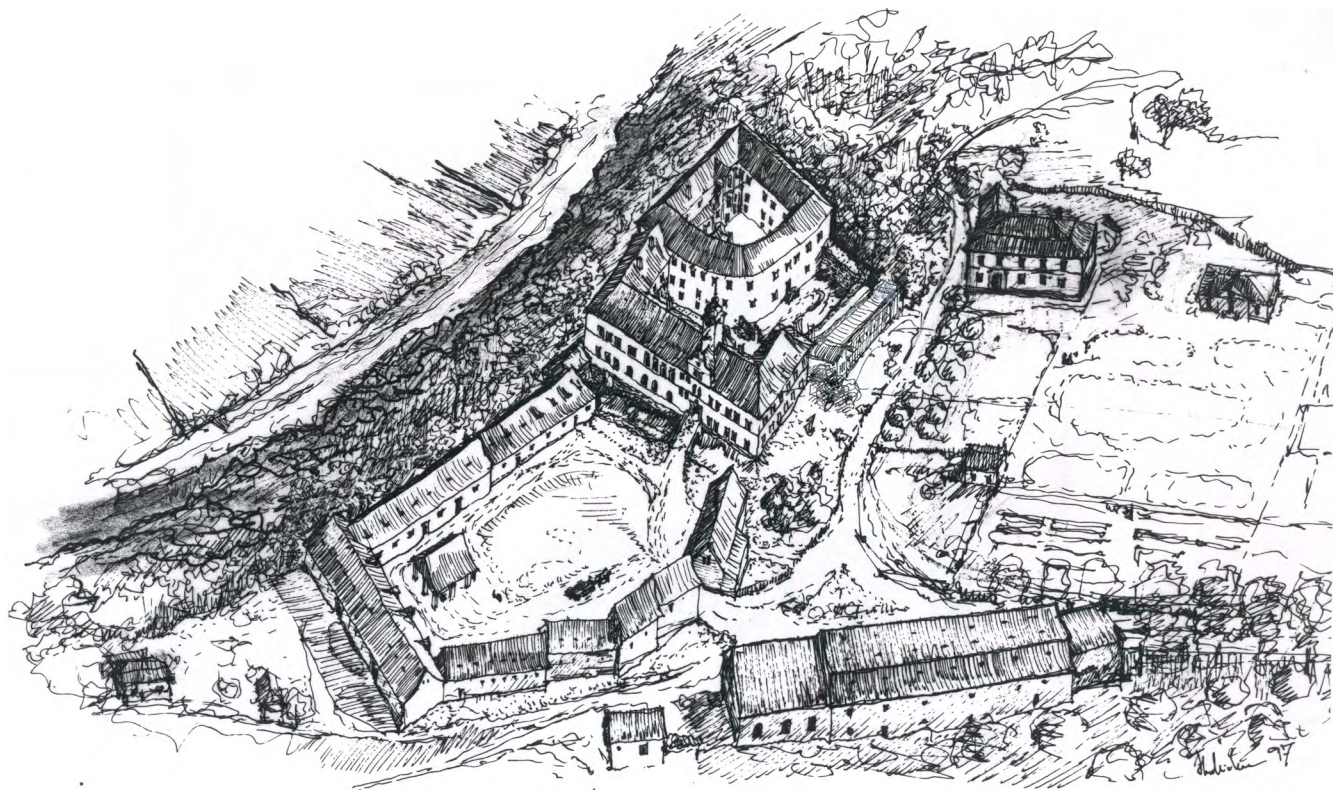
Jan Heřman - Rekonstrukce podoby hradu Čejchanov

Na začátku 15. století hrad získal rytíř Jan Zúl, který se svým otcem Mikulášem podnikal loupeživé výpady do širokého okolí. Král proti nim vyslal roku 1404 zemskou hotovost, hrad byl dobyt a loupeživí rytíři popraveni. Hrádecké zboží, mezi něž tehdy patřily čtyři poplužní dvory, lesy, sady, pusté vsi Sedlec a Vráž, ves Chocerady, mlýny a ves Lhota, zabavil král.

V roce 1412 získal tento majetek vyšehradský purkrabí Racek Kobyla z Dvorce (svého času taktéž loupeživý rytíř, nyní ale věrný služebník krále) a téhož roku získal od krále svolení postavit nový hrad, založen byl z obranných důvodů o několik set metrů výše. Za domácích válek mezi králem Jiřím z Poděbrad a katolickou šlechtou byl v roce 1466 Hrádek vypálen a pobořen. Zpusťlý hrad opravil až Jaroslav ze Šelmberka, nejvyšší komorník Českého království, který hrad získal v roce 1525. Podle jeho úřadu se Hrádek začal nazývat Komorní. K panství náleželo tehdy už 49 vsí.

Roku 1554 získali hrádecké panství na téměř 200 let Valdštejnové. Hned první z nich, Jan mladší z Valdštejna, začal s rozsáhlou přestavbou gotického hradu na renesanční zámek. Podle urbáře (majetkového soupisu) z roku 1601 bylo do té doby vystavěno celé východní křídlo zámku a původní hradní budovy upraveny. Na začátku 17. století přistavěli k západní straně starého zámku novou trojkřídlou renesanční budovu s věží, tzv. nový zámek, a zrušili velkou část středověkého opevnění. Kolem roku 1654 náleželo k panství 55 vesnic a samot a města Mnichovice, Ondřejov a Sázava. Z počínů pro Chocerady byla nejvýznamnější barokní přestavba kostela Nanebevzetí Panny Marie, kterou na sklonku 17. století nechal udělat Jan Karel z Valdštejna, a v roce 1705 obnova fary.

Valdštejnové byli poslední českou šlechtou, která Komorní Hrádek vlastnila. Roku 1733 se majitelem stal Jan Adolf hrabě z Metesche a od roku 1751 až do roku 1945 patřil příslušníkům rodu Khevenhüller-Metsch. Za jejich působení byly provedeny barokní úpravy zámku, založen v Choceradech špitál pro chudé, založena barokní zahrada a v lese za zámeckou zahradou vystavěna kaple Panny Marie Loretánské. V roce 1905 vyhořel hospodářský dvůr před zámkem a nebyl již obnoven.

M. Hrdlička, 1890, perokresba - Zámek Komorní Hrádek s hospodářským zázemím

V roce 1895 náležel k panství Komorní Hrádek o rozloze 4457 ha zámek, dvůr v Komorním Hrádku, v Levíně, v Myšlíně, v Zahofanech, v Oboře s ovčínem a hájovnou, dvůr v Moštících s myslivnou, dvůr v Pyskočelích s ovčínem, mlýnem, pilou a šindelnou, louky, pole a lesy.

V roce 1924 se panství Komorní Hrádek prvorepublikovými zákony změnilo na velkostatek stejného jména, který byl zmenšen první pozemkovou reformou. V roce 1933 měl velkostatek rozlohu 2863 ha a patřil k němu zámek s parkem, dvůr Obora, který byl pronajat, cihelna v Choceradech, louky, pole a lesy rozdělené do polesí Obora, Moštice, Vestec, Hlavačov, Myšlín, Ježov a Bělčice.

Po zabrání Československa se knížecí rodina přihlásila k německé národnosti a zcela se odcizila zdejšími lidem při svatbě hraběnky Marie Anny, kde nevěsta měla svatební kytici svázanou stuhou s hákovými kříži. Na zámku byl hostem i říšský protektor Konstantin von Neurath... Majitelé velkostatku těsně před koncem války odvezli knihovnu a archivní materiál týkající se Komorního Hrádku na své panství v Rakousku, kde byly tyto dokumenty zničeny, a tak zámek bohužel přišel o velkou část své historické paměti.

Po válce podle ustanovení Benešových dekretů zámek připadl státu. Tím začala jeho další historie pod křídly ministerstva obrany. V letech 1945-49 byla na zámku Vojenská letecká ozdravovna, 1949-51 Vojenské výcvikové a rekreační středisko, 1951-52 opět Vojenská zotavovna, 1952-69 Vyšší škola důstojníků místních vojenských velitelství, 1969-72 Škola pro přípravu středních kádrů politického aparátu, 1972-89 Vojenská politická škola.

Kulturní hodnoty zámku zůstávaly po dlouhá léta užívání armádou nedoceny a vnitřní prostory značně utrpěly nevhodnými

Julius Malowetz, 1645, perokresba - Komorní Hrádek

stavebními zásahy. Z rytířského sálu bylo kino, v kapli sklad, v salonech učebny... Po jednáních s památkáři byly teprve v roce 1985 zahájeny opravy a ty pokračovaly i po revoluci, kdy zde ministerstvo obrany zřídilo Školici a vzdělávací středisko.

Po průzkumu v letech 1989 - 90 byly zrestaurovány nástěnné malby a štukové stropy v místnostech nového zámku. Jednalo se zejména o rytířský sál, reprezentační salony a zámeckou kapli. Vyvrcholením oprav v roce 2000 byla obnova zámecké věže, kterou poškodil blesk na začátku 20. století. V současné době je zámek sídlem Agentury profesního rozvoje a podpory aktivit Ministerstva obrany ČR.

Prameny:

Dějiny zámku Komorní Hrádek - Vít Vítěk a Peter Rusnák

Historie a současnost Komorního Hrádku - Kolektiv autorů ŠVS MO ČR

VZPOMÍNKY NA CHO CERADY (1946 - 1974)

Autor textu: Alena Mykisková rozená Štefková

Moje vzpomínky na období letních prázdnin, strávených v Choceradech u řeky Sázavy, mi nikdy nevymizely z paměti. Z vyprávění mé maminky vím, že první léto jsem byla v Choceradech už jako miminko v létě 1946. V té době jsem možná vnímala okolní prostředí v podobě sluníčka, tepla a bezpečí v náručí rodičů. Moje sestra Hanka byla o necelé 3 roky starší.

Moji rodiče měli v Choceradech v části nazývané Malá strana pronajatou místnost v domku čp. 44. Tehdy domek patřil paní Semínové, v paměti ji mám jako starší drobnou ženu v šátku. Také mám mlhavou vzpomínku na šedovlasého statného pána, který sedával na zápraží chalupy a v ruce držel fajfku. Snad prý to byl bývalý hraběcí komorník? Ale odkud, nevím. Paní Semínovou jednoho dne srazil vlak na železničním přejezdu u mostu. Neměla žádné příbuzné a tak domek připadl jako majetek tehdejšímu MNV.

Domek měl dva vchody, my jsme obývali malou místnost na kraji domku, která měla asi 18 m² a kde bylo zcela jednoduché vybavení pár kousky nábytku. Suchý záchod byl na boku domku, jako koupelna sloužila hlubán v potoce, který tekł naproti přes silnici. Byla tam vždy chladná voda, protože potok protékal lesem Skřivánek, v hlubání jsme se myli nebo prali prádlo. Pitnou vodu jsme nosili v kýblu od pumpy, která se nacházela nedaleko řeznictví u Bernardů. Druhou větší část domku, kde bylo asi 4-5 malých místností, si po úmrtí bývalé majitelky pronajali manželé Ptákoví z Prahy. Měli malou dcerku Jarmilku a pobývala zde s nimi i jejich babička. Před chalupou byl celkem malý prostor, kousek zahrádky

byl na boku druhé strany domku. Setkávalo se nás tu na malém zápraží několik osob ze dvou rodin, ale nepamatuji si, že bychom měli mezi sebou nějaké neshody.

Doměk čp. 44 na Malé straně

Do Chocerad s námi jezdila také moje babička Anna Liebmannová. Když maminka začala chodit do zaměstnání, byly jsme se sestrou v Choceradech větší část léta s babičkou a rodiče tam pobývali jednak po dobu dovolené a jednak tam za námi jezdili na víkend. Tehdy se ještě pracovalo v sobotu, kdy ovšem byla

pracovní doba kratší, a tak přijížděli z Prahy známým červeným motoráčkem někdy kolem 14. hodiny.

Moje babička A. Liebmannová v roce 1949 se mnou a sestrou na mostě

Léto bylo ve znamení koupání v Sázavě, chození do lesa na houby, na maliny nebo na dříví. Koupat jsme se chodili nejdrive na místo, kde ústí do řeky potok protékající Malou stranou, říkalo se tomu místu „u kanálu“. Také jsme někdy chodili za Vlkovec do peřejí. Později bylo obnoveno koupaliště pod hotelem Ostende, kde byly postaveny dřevěné kabiny na převlékání, kamenné pískoviště pro malé děti a vybudováno volejbalové hřiště. Odtud jsme plavali k jezu u Vávrova mlýna a brouzdali se ve vodě pod jezem.

O dětskou společnost během prázdnin nebyla nouze. Na prázdniny do Chocerad jezdily jednak děti z Prahy, jednak tam bylo dost dětí místních. Společně jsme běhali po vsi, hráli různé hry (oblíbená byla hra „na řemeslníky“, nevím, zda to dnešní děti ještě znají), brodili jsme se potokem až k jeho ústí do Sázavy. Že se blíží doba oběda jsme poznali podle toho, když paní Neufussová šla zvonit do kostela a zvonění zvonu bylo znamením, že je poledne.

Chocerady byly už v době 1. republiky známé letovisko a tato tradice přetrvávala ještě dlouho po 2. světové válce. Malebné Posázaví, okolní příroda s mnoha lesy, klid a dopravní spojení vlakem nebo autobusem lákalo vždy návštěvníky z města. V obci bylo i mnoho menších obchodů a kino. Na Malé straně bylo řeznictví pana Bernarda (pamatuji se na výborný šunkový salám), obchod s domácími potřebami u Kadeřábků, kadeřnictví paní Michálkové a holičství jejího syna Karla, (moje maminka sem vždy v létě chodila na trvalou ondulaci, podle nás děti měla pak na hlavě tzv. „berana“...), menší samoobsluha s potravinami, občerstvení u nádraží (u Schüllerů).

Za mostem byl hotel Ostende, kam jsme později chodili někdy na obědy (oblíbený byl řízek s bramborovým salátem, který stál 7,80 Kčs!). V dalším domku u Parbusů byla cukrárna, v tomtéž stavení byl ještě menší obchůdek s botami. Naproti přes silnici se sešlo po pár schůdkách dolů a tam byla dobře zásobená drogerie pana Schücka. Samozřejmě už v této době nebyly obchody soukromé, ale prodávali tam zřejmě bývalí majitelé. Ještě si vzpomínám, že později byl obchod s textilem v přízemí bývalé sokolovny. Nedaleko byla i lékařská ordinace. Nesmím zapomenout na ševce pana Lence z Malé strany, který uměl opravit i ty nejroztrhanější boty. Seděl vždy u verpánku, kolem měl rozložené boty připravené k opravě. Jeho obydlí bylo upraveno z původního železničního vagonu, dodnes netuším, jak se takový starý vagon na toto místo mohl dostat.

Opravdu bylo tehdy v Choceradech vše potřebné k příjemnému životu, nechyběla ani pošta a kdysi bývala v budově MNV otevřená i místní knihovna. A kino v sokolovně! Na kmenech mohutných kaštanů podél silnice ke kostelu bývaly vylepovány filmové plakáty s fotografiemi herců (přiznávám, že jsme si s kamarádkou občas nějaký plakát „vypůjčily“, zvláště když na něm bylo foto některého

známého herce – snad už je to promlčeno...). Hrálo se ve středu, v sobotu a v neděli, zvláště o víkendu byl velký zájem a bývalo někdy i těžké sehnat lístky. Bylo možné vidět i dva různé filmy během jednoho týdne. Pokud byl ovšem film pro děti nepřístupný, tak nás tam nepustili.

My děti jsme se vždy těšili na choceradskou pouť, která byla na svátek Nanebevzetí Panny Marie po 15. srpnu. Od konce mostu až ke kostelu podél kaštanové aleje bývalo velké množství stánků s cukrovinkami, hračkami a různými poutovými lákadly. Nesměl chybět turecký med, balonek nebo opička na gumičce, papírová frkačka. A malá obálka „štěstí“ - když tam byl prstýnek s kamínkem, tak to bylo pravé štěstí! K pouti patřily také střelnice nejen s papírovými růžemi, houpačky a řetízkový kolotoč. Ty bývaly umístěny pod hotelem Ostende, kde bylo více prostoru.

Choceradská pouť za Hotelem Ostende

Na konci kaštanové aleje, která již dnes neexistuje, byl vidět kostel se svou barokní věží. Hřbitov, který se kolem kostela v dávných dobách nacházel, byl přemístěn daleko za ves. Dnes ovšem nové stavby rodinných domků končí až u současného hřbitova. Vedle kostela se nacházela budova staré fary, za ní byla škola, která by dnes už také svou kapacitou nevyhovovala.

K rybníku na návsi jsme často chodili s kousky pečiva, krmili ryby a pak jsme pokračovali procházkou až k bývalé ozdravovně nebo k hospodářskému dvoru. Někdy v 50. letech byly v budově ozdravovny umístěny korejské děti, vídali jsme je chodit po Choceradech a okolí. Jak tam dlouho pobývaly, nevím, ani si nepamatuji, co se s nimi potom stalo.

Často jsme chodili do lesa Skřivánek po krásné lesní cestě, která vedla místy podél potoka. Došli jsme většinou k místu, kde bylo malé ohniště. My jsme tomu místu říkali „u dvanácti měsíčků“, protože ohniště bylo obklopené kameny a vypadalo tak tajemně. Možná tam chodila Maruška Holeně pro jahody???

Na vycházky se z Chocerad mohlo chodit všemi směry, každé místo lákalo svou krásnou přírodou. Podél řeky jsme chodili přes Vlkovec do Roztok, kde prudce tekoucí voda přes peřeje jakoby zpívala. U nedaleké sklárny jsme sbírali zbytky skleněných střepů, které se na slunci třpytily jako diamanty. Na druhou stranu od nádraží vedla stezka s vyhlídkou nad řekou až do Hvězdonic. Nesmím zapomenout na Komorní Hrádek, kde jsme se cestou vždy dívali na svatý obrázek pověšený na kmeni jednoho stromu u silnice. Babička říkala, že je to na památku mladé hraběnky, která prý zde z nešťastné lásky skočila s koněm dolů ze stráně. Zda se to skutečně stalo, nevím.

Do Chocerad jsme jezdili občas i mimo období prázdnin na jarní nebo podzimní víkendy. V zimě bychom naši místnost ne-

vytopili. Ale pamatuji si na jednu zimu, kdy byly tak velké mrazy, že byla zamrzlá nejen Sázava, ale i tekoucí voda v potoce byla pod ledem. Vzali jsme si sebou z Prahy brusle a jeli na nich po zamrzlém potoce až k řece, kde jsme využili zamrzlou vodní plochu jako přírodní kluziště.

Na návsi za pomníkem padlých v 1. světové válce v blízkosti kostela je dnes pěkně upravený domek čp.35. Jednou v dětství mi řekla moje maminka, že v tomto domku se narodil její tatínek Jan Liebmann. Nic víc, já jsem se neptala, jako dítě jsem se o to nezajímala, dědu jsem nepoznala, protože zemřel před mým narozením.

Domek čp. 35 pod starou školou

Až v posledních letech, když jsem se začala zajímat o své kořeny, zjistila jsem, že matka mého dědy Jana Liebmannna pocházela ze selského rodu Kopřivů ze statku čp.13, který je na druhé straně rybníka. Vybavilo se mi, že jsem jednou s maminkou do tohoto statku šla snad pro vejčička a maminka mi pak řekla, že jsou to naši vzdálení příbuzní.

Abych se něco dozvěděla o mých předcích, kteří pocházeli z Chocerad, začala jsem prohlížet matriky farního úřadu (FÚ) Chocerady. Postupně jsem zjistila, že rod Kopřivů je starý selský rod, který na svém statku hospodařil od roku 1744, kdy vrchnost dosadila na spustlý dvůr (později čp.13) Václava Kopřivu (*1716). Matka mého dědy Jana Liebmannna(*1867) byla Anna Kopřivová

(*1836), její rodiče byli Jan a Marie (rozená Vaňková z Taťounovic) Kopřivovi. Anna měla dva sourozence – sestru Marii (*1832) a bratra Jana (*1838). Marie se provdala roku 1853 za mlynáře Antonína Málka z Bud čp.32, Jan pokračoval na statku jako hospodář od roku 1872.

Otec mého dědy Jana byl Adolf Liebmann (*1818 v obci Bláto nedaleko Uhlířských Janovic), který přišel do Chocerad neznámo kdy. V době svatby v roce 1860 s Annou Kopřivovou je uváděn jako kupec, bylo mu 42 let a nevěstě bylo 24 let. Narodilo se jim postupně 7 dětí (3 dcery a 4 synové). Rodiče Anny nebyli zřejmě tomuto sňatku nakloněni, možná měli s dcerou jiný úmysl. Jednak tu byl velký věkový rozdíl mezi snoubenci, jednak byl ženich spíše nemajetný, a jeho rodinu a původ nikdo neznal. Ale první dcera se Adolfu a Anně Liebmannovým narodila dva měsíce po svatbě, tudíž se sňatek nemohl v tehdejší době odkládat. Z dalších záznamů z matrik o rodině Anny a Adolfa Liebmannových je zřejmé, že žili dosti chudě, Adolf jako kupec neměl ani malý pozemek, kde by si mohli něco vypěstovat. Ale to už je zase jiná historie.

Do Chocerad jsem jezdila na prázdniny i v době dospívání. Později, když už jsem byla zaměstnaná, jsme tam jezdili na dovolenou i s mým manželem Antonínem Mykiskou a našimi dvěma dětmi Martinem a Janou. V té době už by nám malý pokojík v čp. 44 nestačil, protože i moje sestra měla svou rodinu a děti. A tak jsme si pronajali bývalý ateliér u pana stavitele Strejčka. Oba manželé Strejčkovi byli moc hodní lidé. Paní Strejčková měla čtyři kočky, naše děti si s nimi rády hrály. Jména kočiček si všichni pamatujeme dodnes – Macikoska, Krásná Vrňda, Divousek a Vařbuřtík! A tak i naše dnes už dospělé děti mají na Chocerady krásnou vzpomínku z jejich raného dětství.

Období mého dětství a mládí mám spojené s Chocerady a řekou Sázavou, vždy jsem se tam ráda vracela. I když dnes už se mnohé za ta dlouhá desetiletí změnilo, lidé jsou jiní, chalupy moderně přestavěny, obchůdky se zbožím zanikly, nádražní objekt neplní svůj původní účel. Také most je nový, kaštanová alej vykácena, hotel Ostende zanikl. Ale takový je běh života, staré zaniká a nové vzniká. Přejí obyvatelům Chocerad, aby se jim v obci dobře žilo a vážili si krásné přírody v okolí.

ŽIVOT NA VSI PŘED PŮLSTOLETÍM

Autor textu: Ivo Kořínek

Zdá se až neuvěřitelné, jak čas letí, jak co se zdálo daleké do..., zdá se nyní daleko po... Rád se vracím vzpomínkami do doby před zhruba 50 lety, do let 60-tých a před, co pamatuji, do doby, kdy vesnice ještě dožívala způsobem se starými zvyky a obyčejí.

Chocerady měly ke konci šedesátých let i s obcemi přidruženými k nim v roce 1960 jako vesnici střediskové počet obyvatel dosahující 1425, (stav v roce 1967, což je i proti stavu současnemu o více než 100!). Od počátku let sedmdesátých začal odliv do měst lidí jdoucích za prací a pohodlným životem a stav se neustále snižoval.

Velké či větší statky, kterých bylo jen v samotných Choceradech 7 plus bývalý velkostatek dvůr Obora, v té době již sídlo JZD, ztratily svůj význam, jen v některých z nich a v jiných menších hospodářstvích se hospodařilo dále, avšak omezeně, jak regule dovolily. Přesto dodnes „slyším“ zvuky ozývající se z některých těch hospodářských usedlostí v podobě bučení krav, chrochtání vepřů, byli zde kozy, ovce, psi, slepice, kachny i husy... Jakoby ozvěnou mi

zní též řehťání koní a klapot jejich kopyt vyjíždějících s dřevěnými potahy (žebřiňáky) ze vrat Salátkova či Neradova statku přes dlážděnou návěs na svá či sjednocená pole za vsí. Podobně cítím do-

Prostor před výstavbou Pramene, vpravo Hervertův statek

Oborský potok nad tzv. kanálem kolem roku 1905

dnes i vůni či naopak zápach, linoucí se kolem těchto stavení a dvorů. Jako včera vidím stádo krav hnané z farního hospodářství na pastvu. Samozřejmě projít se vesnicí v té době znamenalo potkat se často s kobyli koblíhou či kravincem a téměř určitě vždy s drobnějšími výkaly od domácích zvířat často volně se pohybujících okolo těch usedlostí po vsi.

Středem obce od bývalého Šramotova statku až k poště protékal otevřeným korytem Oborský potok, překlenutý kamenným mostkem pro hlavní silnici na Ondřejov v místě před dnešní vietnamskou Večerkou, menším mostkem u rybníka a zatrubněný od dnešní zastávky autobusů k Neradovu statku. Voda v něm i v rybníku bývala v těch letech ještě tak nezávadná, že přála životu běžným vodním druhům živočichů, kteří mizeli až s přibývajícím přítoky domovních splašků a jiným znečištěním.

Sokolovna ještě s kinem, krámem a poslední stodolou

Kostel s farou na návsi, škola a sokolovna s nedalekým Ostende byly vždy ústředními místy k veškerému společenskému dění. Sportovnímu dění vévodila kopaná, pod záštitou TJ Sokol a svrchováním ČSTV a tehdy pod vedením nezapomenutelného Rudolfa Hamouze. Cvičení se věnovaly již jen ženy, muži pro samotný fotbal si pro cvičení čas již nenašli, max. pro volejbal, stolní tenis a v zimě pro hokej, ale ten již bez soutěže, provozovaný chlapčickou mládeží zvláště na rybníce. Výjimkou bylo cvičení spíše dětí a dorostenců, které vedl dlouhá leta Josef Krňanský, cvičebnou byl sál sokolovny, kterého využíval jako dnes ovšem i divadelní spolek, tehdy pod vedením dr. Musila, a samozřejmě kino, promítající třikrát týdně, promítači byli František Benák st. a Dobroslav Bejlovec.

Letní sportoviště kromě hřiště pod ústavem bylo hlavně pod Ostende s tím, že o jediný kurt se museli střídat hráči volejbalu a nohejbalu, zřídka i tenisu. Tenisových hřišť i na soukromých pozemcích bylo více, ale ten sport provozovali spíše jenom výletníci. Přilehlé dřevěné kabiny v areálu Ostende sloužily letním hostům a bývaly pod jednou střechou s kuželníkem. Zděný kiosek s občerstvením provozovala Marie Krpalová. Za pěkného letního počasí byl celý travní areál obležen nesčíslnými rekreanty, bývala tam i písčitá pláž. O valnou část jich se s koupáním a sluněním dělil ještě jez z roku 1933 u mlýna s propustí uprostřed řeky.

Opravna televizi a rádií, vlevo mlékárna

Při příležitosti pouti, která se odbývala v této době též v prostoru Ostende se TJ Sokol starala o poutovou letní zábavu a celá akce vítala pravidelně nespočetné množství účastníků domácích, výletníků a dalších z širokého okolí. Vrcholem kulturního vyžití bývaly však šibřinky organizované Sokolem a vyhlášené a hojně navštěvované se konaly v hotelu dvakrát po týdnu za sebou; po nějakou dobu se odbývaly i v sokolovně. Veselí těchto zábav často nebralo konce. Pravidelným plesem býval ples baráčníků, kterých bylo zapojeno v choceradském spolku v této době téměř na 2 stovky od babiček s dědy po mladistvé. Baráčníckým rychtářem byl Ladislav Tomeš a o tancování besedy se starala s velikou láskou Marie Proskovcová. Nebývaly však jediné, jiné zábavy hlavně v zimní sezóně pořádaly též další spolky a organizace. Nutno dodat, že žádná z akcí se neobešla bez aktivní účasti žen, z nichž můžeme jen namátkou vzpomenout vedle M. Krpalové např. Annu Sovovou, Albinu Benákovou, Julii Tomešovou či Antonii Žákovou, která byla zapojena též ve správě obce, a mnohé další.

Poté, co skončila kovárna u Batelků, pamatuji okovávání koní před kovárnou družstva, což bylo původně Bláhovo kolářství vedle pošty. Z druhé strany při vjezdu k Blažkově pensionu bývalo truhlářství, a to Kábovo nábytkářství, a v těsném sousedství pak dožívala prodejna potravin u Jindřicha Bürgla.

Mezi ní a statkem Kopřivů jsem vyrůstal a žil v podnájmu v domě u Kolouchů, odkud jsem načerpával vzpomínky, které popisují. V nájmu o pouhé jediné místnosti, s vodou ze studně na dvorku a suchým záchodem v nejzazším jeho koutě. Přesto v nájmu báječném a v báječném sousedství z obou stran. S krásným výhledem na celou náves, u potoka, ve kterém se máchalo vyprané prádlo, aniž uškodilo rakům v něm. Co víc jsem si mohl přát, když i na led v rybníce jsem mohl v bruslích bez přezouvání přímo z domova. Odtud jsem chodil kolem rybníka s volnou hrází okolo něj 9 roků do základní školy a odtud jsem také mohl nerušeně den co den sledovat, co se děje na návsi celá leta až po srpnový průjezd kolony okupačních vojsk v roce 1968, neboť ihned po něm jsem se jen velmi nerad a díkybohu jen na čas musel přestěhovat do Sázavy.

Na rohu, na křižovatce k léčebně, stál a stojí dům Jedličkův, v němž byl obchod s uzenářstvím a hned za ním hospodářství Klauzovo, kde projít se muselo skrz hejno husí, když chtěl někdo dál. Bydlící tam a dále to měli takto dennodenně. V léčebně, kde sloužil původně MUDr. Musil, v této době již na odpočinku, se t.č. léčili pacienti z tuberkulózy, později děti s obdobnou diagnózou pod primářem Schroglem.

Kuchařky ve školní vývařovně v čp. 17

Směrem vzhůru, mineme-li statek Benešův, dříve Štěpánkův, stojí jeden z nejhezčích domů v Choceradech, tzv. ruská vila. Opuštěná původními vlastníky se stala obecním majetkem a sloužila jako nájemní dům pro řídícího učitele, t.č. pro učitele hudby Heřmánka ze školy v Samechově, a nám žákům jako školní vývařovna a družina. V těsném sousedství bylo krejčovství Omáčkovo a jen o kousek dál dožíval statek Přitasilův s jediným zbylým místním hospodářem, který nevstoupil do JZD, až se nakonec osamělý a zbídačený na svém doslova udřel a statek s posledními ještě došky na střeše se téměř rozpadl. Chodíval jsem k němu, jelikož byl příbuzný, pro mléko kravské i kozí a pro vejce.

K mnoha výletníkům, kterými byli často majitelé místních vil obsazených nucenými nájemníky, patřila i rodina Ženíškova, s rozměrnou a po pansku udržovanou zahradou nad posledně zmíněnými objekty. Po zabrání zdůvodněném nadměrnou výměrou pozemku tento později posloužil pro výstavbu nové mateřské školy a zdravotního střediska.

Asanací části Chocerad po zatrubnění potoka u tzv. kanálu vznikl na podloží skládky prostor pro výstavbu prodejny potravin Pramen a následně i zeleniny v plechovém stánku. Opuštěný, chátrající až zruinovaný statek Hervertův poskytl místo pro výstavbu obchodního domu, to bylo ale až o hodně později, postaven a otevřen byl počátkem let devadesátých. Posměšně se mezi lidem říkalo této části Chocerad Vachovo náměstí, jelikož zde žil ve svém domě dlouholetý předseda MNV Josef Vach.

MUDr. Musil žil v domě známém jako Vycpálkova chalupa a měl zde ještě svoji „privátní“ ordinaci, před domem stávala socha sv. Jana Nepomuckého, po které zůstal pouze podstavec, a socha sama stojí dneska na hřbitově. O zdraví občanů se staral obvodní lékař MUDr. Alois Rusňák ještě před vystavěním zdravotního střediska, zdravotní sestrou byla Jaroslava Svobodová a ve stejném domě čp. 5, kde měl ordinaci, měl v patře ordinaci i zubní dentista Denk, o zdraví dětí se staral školní lékař MUDr. J. Vorel.

Marie Vojslavská před svým obchodem

V čp. 26 měl hospodářství Josef Vojslavský a jeho žena koloniál a hned za ním při silnici u Salátků bývala prodejna potravin, známá jako mlékárna. Semrádovo pekařství - naproti v domě čp. 40 - já už nepamatuji, zato pamatuji, jak na kárce navázela ještě teplé Proskovcovo pečivo do prodejny tak trochu pomatená ikonická postavička Věra Šramotová - Burgersteinová a jak se navázelo mléko z družstva v hliníkových nádobách.

Stavení Přitasilova statku před zbouráním

Školu řídil za „mé éry“ Václav Švec a zástupcem mu býval Jan Honsa, který bydlel v domě, kde předtím žil profesor ve výslužbě a první kronikář Chocerad Jan Kamelský a s ním i po něm jeho zeť František Pobuda, oba z nejvýznamnějších postav v dějinách Chocerad. Vdova, vážená a až neskutečně přívětivá žena Jitka Pobudová vedla dlouhá leta biograf. Ředitelkou mateřské školky byla Hana Šimková a školka se v roce 1967 stěhovala z domu čp. 193 do vykoupené Ženíškovy vily čp. 102.

Žáci s učitelkou Marií Vachovou

U rybníka, tam kde je dnes vývěska plakátů, stávala dřevěná trafika, kde prodávala noviny a tabák zrovna ne moc příjemná paní Fialová a po zániku dřevěné se už jen se stavební buňkou stěhovala podvokrát na jiná místa návsí. Neopominutelnou postavou z návsí byl Josef Krpal, se svou vyhlášenou provozovnou oprav rádií a televizí byl známý v širokém okolí. Jako člen i činovník TJ byl u všeho, co se dělo. Coby předseda celé TJ byl byt slávista pravou rukou spartanovi Hamouzovi, vedoucímu oddílu fotbalu. Jelikož byl velmi zdatný elektrikář též osvětloval po celá leta barevnými žárovkami na Vánoce živé jehličnany u pomníku padlých.

Od roku 1958, kdy odešel do důchodu kanovník V. Salač, Chocerady faráře na místní faře neměly, úřad zastávali od té doby faráři z Ondřejova, t.č. pater Aleš Bultas.

Kdo nenakoupil v mlékárně nebo v prodejně u Bürglů (než zanikla), a dřív než byl postaven Pramen, mohl zajít k vlakové zastávce do prodejny Jednota a pro maso k řezníkovi Bernardovi na Malé straně. U prodejny Jednoty v Schüllerově domě stával prapůvodní přístřešek, ještě po předzahrádce bývalého pohostinství, s prodejem zeleniny. Malá strana bývala vůbec obchodní, v řadě domů nad Jednotou bývala Šubrtova cukrárna, hned nad ní pod jednou střešou holičství s kadeřnictvím a sedlářství s brašnářstvím Mi-

Michálkovo živnostenství

chálkových. Ondulaci prováděla sama paní Michálková, holičem byl svérázný Karel Protiva. Druhé holičství a kadeřnictví měl Josef Šmejkal v Maršálkově domě vedle sokolovny.

Prodejna „snad všeho“ Karla Kadeřábka na konci ulice pod rozcestím na Komorní Hrádek byla vyhlášena tak, že do ní zajížděli nakupovat ze širokého okolí. To stejné platilo i pro prodejnu drogerie, kterou vedla mimořádně schopná a úslužná paní Jiřina Černá, dcera Schückova, ve své prodejně pod schody přes ulici naproti Ostende. Podnikavý Kadeřábek též rozvážel zboží a zvláště také stavebniny a prodával i pohonné hmoty. V průběhu těch let byl jedním z prvních, kdo vlastnili automobil, v jeho případě dodávkový, mám dojem že značky IFA. Podobný, značky tuším Praga, měl v té době už jen dřívější lesní Antonín Randa. Obě auta pamatovala zřejmě ještě válku. Auto na vesnici nebylo ještě častým majetkem.

Ve výčtu obchodů nesmíme zapomenout na prodejnu textilu v sokolovně, kterou vedl již zmíněný Rudolf Hamouz s příznačným přehledem, ochotou a noblesou jemu vlastní. Krám s velikou výlohou „zdedil“ po zániku hospody v sokolovně po levé straně vchodu. Parbusova cukrárna naproti drogerii byla také vyhlášenou, jako děti jsme ji milovali a kupovali si v ní zmrzlinu, dortíky, turecký med, cukrkandl či jiné laskominky. Po zániku cukrárny byla v domě zřízena prodejna obuvi. Zmrzlinu šlo pořídit ale i v Ostende, a to jak v letním kiosku nebo z okénka druhého vchodu do restaurace, kde ji tenkrát prodával kterýsi pan Jílek.

Před Parbusovou cukrárnou

Dostali-li jsme se tímto zpět k Ostende, dostali jsme se k pohostinství té doby v Choceradech. Ostende bylo vyhlášeno svojí značkou jako málokterý podobný podnik v blízkém okolí, a to už od doby, kdy ho založil a z původní vinopalny přestavěl Antonín Miltner. V době, kterou popisují, ho za Jednoty vedl Václav Buben st., a to tak skvěle, že na něho vzpomínají dodnes nejen místní, ale i mnozí přespolní. V mimořádném tandemu zvláště s činovníky fotbalu Srbou, Schüllerem ad. přes Ostende probíhaly veškeré kulturní a zábavné akce. Nebyla tu v té době po zániku hospod v sokolovně, U Jedličků, U Blažků a U Schüllerů žádná jiná. V sokolovně, kde se mnohem později zřídil SportKlub, bývala obecní obřadní místnost, k Blažkům se nastěhoval MNV, tak jen ve Schüllerově domě, kde namísto hospody byla zřízena prodejna jízenek a posléze oblíbený kiosek s velmi milou oblíbenou paní Albrechtovou, která tak neměla žádný problém s množstvím zákazníků.

Výčet služeb by byl ještě dlouhý, přestože celá vzpomínaná doba byla pro většinu živnostníků těžkým obdobím přechodu a přizpůsobení se novým požadavkům doby, anebo i zániku.

Řadu služeb nabízely po svém zřízení komunální služby při MNV, které sídlily ve dvoře u bývalých Blažků, mohlo se tam do čistírny oděvů či za mandlem, pro plyn k paní Martínkové anebo do truhlárství Oldřicha Hofmana st. Zámečnictví obstarával Novotný, klempířství Kašpar, malířství Tábořský, další truhlárství Srba st. a po něm i syn. Zmíním, že např. nechat spravit boty "za babku" bylo lze u obuvníků Josefa Macháčka st. za sokolovnou nebo u Lence na Malé straně, kdo měl „na víc“ mohl si nechat třeba i ušít obuv u brilantního Tomeše, a tak bychom mohli pokračovat dál a dále.

Z doby trochu pozdější - 1. máj 1975

Na závěr pár slov z běžného života: jak už bylo naznačeno, záchody byly zcela běžně převážně suché, v případě splachovacích se splašky odváděly do žump, mnohdy ale do trativodů i povrchových toků, navíc existovala často nezbytná hnojiště, která pohltila veškerý bio odpad. První řízená skládka po té v samém centru obce na místě zatrubněného potoka vznikla na dlouhá leta pod Berlínem. Počaly však vznikat však další – černé kolem vsi. S likvidací železa starost nebyla, vše vysbíral Václav Paula, odvážel dvoukolovou frézou na valníčku a hromadil okolo svého bydliště bez ladu a skladu.

O papír se postarala p. Hrušková v chatrči "přilepené" k domku čp. 75 u potoka. Plastu bylo tehdy ještě málo. Velkým nedoceněným zásahem do přírody bylo po zcelení polí rozorání remízku a cest. Topilo se ovšem uhlím, ale z velké části dřevem, pamatuji na časté tzv. výseky v lesích, které spravovali hajní Breník. Krobíán, Mach a Janoušek. Zimy byly v té době ještě zpravidla dost tuhé, rybník i řeka bývaly zamrzlé téměř každým rokem, 20 st. pod nulou i více nebylo výjimečných, ale ovšem pamatujeme vánoce též na blátě. O ryby v rybníce, resp. rybník, se staral obuvník Macháček st., sněhu bývalo nezřídka až po kolena, vzpomínám na zimní údržbu silnice pluhem ještě taženým koněm, než ho nahradil traktor z JZD. Chocerady měly v této době také svého obecního/obvodního četníka, byl jím Jan Jirásek.

Nutno ještě připomenout, že předsedou MNV byl Vach, tajemníkem jeho předchůdce Pavel Zavadil, ve správě obce pracovaly Ludmila Marešová a Eva Voltrová, komunální služby vedl Karel Albrecht, stavební odbor zastával Vladimír Limburský a vedoucím autodopravy byl Václav Paula. Poštovní úřad vedl Karel Vacek, listonoši byli František Sahula, Antonín Řejha a František Fiala, předsedou JZD byl Miloš Kopřiva z Malé strany a agronomem družstva Jan Šramota.

Chocerady a obecně venkov byly v této době dá se říci víceméně soběstačné a je z toho dost zřejmé, jak běžel život v nich.

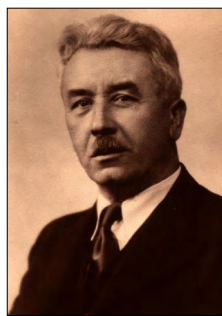
Vrátil jsem se ve vzpomínkách do doby před 50 a více lety. Kronikář v té době, učitel Jan Honsa, svým posledním zápisem do kroniky v roce 1967 před dlouhými roky odmlčnou výmluvně poznamenal: „Rok 1967 končil v dusné politické atmosféře, „coś viselo ve vzduchu“. Silvestra oslavili mladí v kině a tancem v Ostende, dříve narození v rodinném kruhu u televizorů a přijímačů setrvali do půlnoci na příchod nového roku“. Hned v samém počátku roku 1968 zemřel MUDr. Musil a s jeho odchodem jakoby se čas na chvíli zastavil.

GALERIE CHOCERADSKÝCH HISTORIKŮ

Na závěr bychom rádi vzdali hold osobnostem, které se v minulosti zasloužily o uchování "paměti" naší vesnice a z jejich odkazu jsme mohli čerpat informace i pro toto mimořádné číslo.

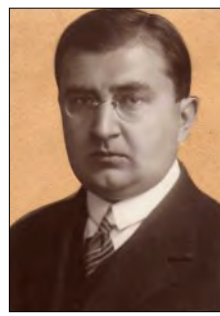
Jan Kamelský
1860 - 1946
profesor pražských škol, první kronikář obce - v letech 1926 až 1934

František Pobuda
1889 - 1949
řídící učitel choce-radské školy, autor publikace Chocera-dy v minulosti

Jaroslav Schück
1884 - 1976
živnostník v Choce-radech, psal kroniku v letech 1934 až 1945

Bohumil Musil
1894 - 1968
lékař působící v Choceradech, psal kroniku od roku 1945 do 1964

Jan Honsa
1914 - 1998
učitel na choce-radské škole, psal kroniku v letech 1965 - 1967

CHOCERADSKÝ ZPRAVODAJ • Zvláštní číslo Obce Chocerady • Ročník 26 • Náklad 650 výtisků

Vydavatel: Obecní úřad Chocerady • Odpovědný redaktor: Eva Bubnová • Redakce: Bc. Klára Růžičková, Ing. Ivo Kořínek

Registrace: MK ČR E 10760 • Obecní úřad Chocerady, 257 24 Chocerady 267

Tel.: 317 763 511, fax: 317 792 240, e-mail: starostka@chocerady.cz, www.chocerady.cz

Cena inzerce: 6 Kč / cm² Toto číslo vyšlo 7. 7. 2020